

Rejent * rok 15 * nr 12(176)
grudzień 2005 r.

Recenzja

Wojciech Dubis, Jerzy Jacyszyn, Marek Leśniak, Marcin Podleś, Maciej Skory, Bogusław Sołtys, *Umowy elektroniczne w obrocie gospodarczym*, red. Jacek Gołaczyński

Warszawa 2005, s. 319

Książka podejmuje niezwykle aktualną problematykę umów zawieranych za pośrednictwem środków elektronicznego porozumiewania się. Łączy cechy publikacji naukowej i praktycznego poradnika dla wszystkich, którzy chcą skorzystać z tej formy składania oświadczeń woli i dokonywania czynności prawnych.

Opracowanie ma przejrzysty układ, umożliwiający szybkie i kompleksowe odnalezienie zagadnienia interesującego czytelnika. Jest uzupełnione płytą CD, z suplementem zawierającym informacje o oprogramowaniu do składania i weryfikacji podpisu, wybrane akty prawne oraz publikacje naukowe. Ważnym elementem jest także przetłumaczenie na język angielski najważniejszych tez pracy.

W rozdziale I „Umowy elektroniczne – próba definicji” wskazano na genezę umów zawieranych za pośrednictwem środków elektronicznego porozumiewania się na odległość, uwzględniając ustawodawstwo zagraniczne oraz międzynarodowe, w tym dyrektywy unijne. Istotną częścią tego rozdziału jest przedstawienie definicji umów elektronicznych oraz sprecyzowanie pojęcia usługi świadczonej drogą elektroniczną. Zaprezentowane zostały również typy umów elektronicznych.

Rozdział II „Elektroniczne oświadczenia woli” definiuje oświadczenie woli złożone na nośniku elektronicznym. Ważne jest stwierdzenie, że zarówno ustawa z dnia 18 września 2001r. o podpisie elektronicznym, jak i nowelizacja kodeksu cywilnego, wprowadzona ustawą z dnia 14 lutego 2003 r., potwierdzają tezy wysuwane w doktrynie, że ze względu na przyjętą w polskim prawie cywilnym zasadę swobody wyboru formy czynności prawnej, oświadczenie woli złożone na nośniku elektronicznym nie różni się od oświadczeń składanych za pomocą dotychczasowych, tradycyjnych środków przekazu, w związku z czym nie ma żadnych przeszkód natury prawnej, aby oświadczenia woli były składane w postaci elektronicznej, w szczególności przy wykorzystaniu Internetu i poczty elektronicznej. Zgodnie z art. 78 § 2 k.c., oświadczenie woli w postaci elektronicznej, opatrzone bezpiecznym podpisem elektronicznym, weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu, jest równoznaczne z oświadczeniem woli złożonym w formie pisemnej.

Recenzowana książka omawia także sposób złożenia elektronicznego oświadczenia woli, jego dojście do adresata, z uwzględnieniem wykładni takiego oświadczenia. Ukazuje wady elektronicznych oświadczeń woli, wskazując na wątpliwości co do ustalenia granicy pomiędzy zachowaniem się człowieka a błędnym funkcjonowaniem urządzeń czy wreszcie wadliwym oprogramowaniem. Charakteryzuje poszczególne wady, uwzględniając specyfikę obrotu elektronicznego.

W rozdziale III „Zawieranie umów elektronicznych” skupiono się na charakterze umów elektronicznych, zawieranych w trybie ofertowym, w drodze negocjacji oraz przy zastosowaniu przepisów o aukcji i przetargu, co istotne – ze wskazaniem skutków przyjęcia określonego sposobu zawarcia umowy. Szczególnie interesujące są rozważania o aukcji i przetargu *on-line*, ze względu na rosnące znaczenie praktyczne.

Istotne są spostrzeżenia zawarte w rozdziale IV „Elektroniczna forma czynności prawnych”. Sprecyzowano tam bowiem pojęcie i charakter dokumentu elektronicznego, uwzględniając jego znaczenie dowodowe. Warto też zapoznać się z informacjami na temat podpisu elektronicznego i jego skutków.

Niezwykle ważnym zagadnieniem, omówionym w recenzowanej publikacji, jest elektroniczny akt notarialny. Trafnie podkreślono, że wprowadzenie elektronicznego aktu notarialnego do obrotu prawnego i gospo-

darczego jest skomplikowane zarówno ze strony teoretycznej, jak i praktycznej, ze względu na konieczność wielu zabezpieczeń technicznych, opartych na odpowiednich instrumentach prawa. Stwierdzono jednak, że wdrożenie elektronicznego aktu notarialnego jest nieuchronne.

Szczególnie przydatne okażą się również elektroniczne rejestry testamentów, spadków czy pełnomocnictw. Wskazano przykłady zagranicznych regulacji prawnych, które przewidują elektroniczny akt notarialny.

Ważne są także spostrzeżenia dotyczące udziału notariusza w procesie świadczenia usług certyfikacyjnych oraz rozważania dotyczące pieczęci elektronicznej. Ta część rozdziału IV jest szczególnie interesująca, albowiem zawiera wnioski *de lege ferenda*, wskazujące na konieczność zmian prawa o notariacie.

Rozdział V „Pieniądz elektroniczny jako przedmiot świadczenia pieniężnego” zajmuje się instytucją pieniądza elektronicznego. Przedstawione zostały także możliwości związane z wykorzystaniem telefonów komórkowych jako narzędzi, za pomocą których dokonywane są płatności. Omówiono ustawę o elektronicznych instrumentach płatniczych, przybliżając czytelnikowi tę problematykę.

W rozdziale VI „Umowy z pośredniczącymi dostawcami usług internetowych” podkreślona została rola i zadania uczestników obrotu elektronicznego, takich jak przedsiębiorcy telekomunikacyjni, dostawcy dostępu do sieci telekomunikacyjnej czy dostawcy usług wykonywanych w sieci telekomunikacyjnej. Sprecyzowano umowy z pośrednikami usług internetowych, wskazując odpowiednie źródła prawa w tym zakresie. Omówione zostały istotne elementy tych umów oraz regulacja odpowiedzialności dostawców usług.

Istotne są także rozważania zawarte w rozdziale VII „Sytuacja konsumenta w umowach elektronicznych”, ze względu na trudności z jednoznacznym określeniem stron stosunku konsumenckiego. W tym zakresie powołano bogatą literaturę krajową i zagraniczną. Uwzględniona została ochrona konsumenta we wspólnotowym oraz polskim prawie umów elektronicznych, a także problem zastosowania wzorców umownych w umowach elektronicznych.

Rozdział VIII „Prawo właściwe dla umów elektronicznych” pozwala na dokonanie prawidłowego wyboru prawa właściwego dla zobowiązań wynikających z tych umów. Istotne są rozważania dotyczące wyboru

prawa jako łącznika normy kolizyjnej oraz zasadność wprowadzenia elastycznego łącznika, dzięki któremu strony mogą wpłynąć na właściwość prawa. Warto zapoznać się również z zagadnieniem dopuszczalności i ważności wyboru w prawie polskim.

W ostatnim, IX rozdziale recenzowanej publikacji „Umowy elektroniczne w prawie wybranych państw” omówione zostały wybrane problemy związane z umowami elektronicznymi na tle konkretnych regulacji zagranicznych.

Całość jest niezwykle interesującą pozycją na rynku wydawniczym, zawiera bowiem cenne uwagi i spostrzeżenia, rzetelnie przedstawione są źródła prawa i poglądy doktryny, uwzględniono piśmiennictwo i ustawodawstwo zagraniczne oraz akty prawne Unii Europejskiej.

Pozycja będzie przydatna dla wszystkich uczestników obrotu gospodarczego, którzy w swojej działalności spotykają się lub mogą mieć do czynienia z umowami elektronicznymi w przyszłości. Jest też źródłem wiedzy dla prawników zarówno praktyków, jak i teoretyków. Spodziewać się można wpływu poglądów zawartych w recenzowanej książce na kształtowanie doktryny oraz orzecznictwa sądowego. Należy ją więc polecić jako źródło wiedzy o najnowszych osiągnięciach techniki, które w niedalekiej przyszłości staną się, być może, codziennością w pracy prawników różnych specjalności i uczestników obrotu gospodarczego.

Elwira Marszałkowska-Krześ